

Ortaokul Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlıkları

Ercan Deniz

Millî Eğitim Bakanlığı

ercanede@gmail.com.tr

ÖZET

Bu çalışmada, ortaokul öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Tarama modeline desenlenen bu çalışmada, öğrencilerin okuma alışkanlıklarının genel durumları tespit edilmiş, cinsiyet değişkenine göre gösterdiği farklılıklar betimsel olarak incelenmiştir. Araştırma, 2014-2015 eğitim öğretim yılında rastgele seçilen iki okul ve bu okullarda öğrenim gören 382 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Verilerin toplanması için “Kişisel Bilgi Formu” ve araştırmacı tarafından geliştirilen “Okuma Alışkanlık Anketi” kullanılmıştır. Verilerin incelenmesinde frekans analizi, ki-kare ve t-testi kullanılmıştır.

Araştırma bulgularına göre, araştırmaya katılan 382 öğrenciden 117’sinin bir yılda 12-20, 100’ünün 6-11, 58’inin 1-5 arasında; 86’sının da 21 ve üstünde kitap okuduğu; 21 öğrencinin ise hiç kitap okumadığı görülmüş, %53’ünün çok okuyan, %26’sının orta ve %15’inin zayıf düzeyde okur oldukları; %5,5’inin ise okuma alışkanlığına sahip olmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin en fazla macera ve duygusal konulu eserlerle roman ve hikâye türündeki eserlere ilgi duydukları; dinî içerikli eserlerle şiir ve deneme türündeki eserlere çok az rağbet ettikleri görülmüştür. Öğrencilerin yarısı bilim teknik dergilerine ilgi duyarken dördte birinin ise herhangi bir dergi okumadığı tespit edilmiştir. Ortaokul öğrencilerinin yüzde yirmi beşinin hiç gazete okumadığı, gazete okuyanların da sırasıyla spor, politika, magazin, bulmaca ve kültür-sanat haberlerine ilgi duydukları görülmektedir. Öğrencilerin okudukları kitapların büyük çoğunluğunu arkadaşlarından, yüzde yirmisini satın alarak temin ettikleri; okul ve halk kütüphanelerini fazla kullanmadıkları tespit edilmiştir. Kitap okuma konusunda öğrenciler üzerinde en çok ailelerin en az medyanın etkili olduğu görülmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu, yeterince kitap okuyamamalarının nedeni olarak ders yoğunluğunu ve kitap okuma alışkanlıklarının olmamasını görmektedir. Ortaokul öğrencilerinin boş zamanlarını genellikle televizyon izleyerek, bilgisayar oynayarak ya da internete girerek geçirdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca okunan tür, bir yılda okunan kitap sayısı, okumada etkili olan unsur, çevrede en çok kitap okuyan kişi, okumaya engel olan hususlar, boş zamanı değerlendirme, dergi okuma, okul ve halk kütüphanesini kullanma değişkenlerinin öğrencilerin cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği; konu, okunan kitabı temin etme ve gazete okuma değişkenlerinin ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okuma, alışkanlık, okuma alışkanlığı, ortaokul.

Okuma, insanın bilgi edinme yollarından birisi olup anlama becerilerinin en etkili ve kalıcı olanıdır. Birey, okuma vasıtasıyla ilgi duyduğu ve öğrenmek istediği bilgilere ulaşır, bu bilgilerden yola çıkarak yeni terkipler elde eder. Böylece kendi duygu ve düşünce dünyasını inşa etmiş olur. Sever’in (1997: 17) ifade ettiği gibi “Bireyin geniş bilgi evrenine ulaşmasının, olayları geniş bir perspektifle kavrayıp algılamasının ve çevresivle sağlıklı bir iletişim kurmasının en etkili volu okumaktır.”

Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları,
2015, 3 (2), 46-64

Research in Reading & Writing Instruction,
2015, 3 (2), 46-64

Dili ve kişiliği sistematik olarak geliştirmenin etkili yollarından birisi olan okuma (Özby, 2014), bireyin kelime hazinesini zenginleştirmekte ve olaylara bakış açısını geliştirerek derinleşmesini sağlamaktadır (Akyol, 2008). Okuma, “zihnin gelişimine en büyük katkıyı sağlayan öğrenme alanıdır.” (Güneş, 2007:117). Gülerüz’ün de (2002) ifade ettiği gibi birey, okuma sayesinde zaman ve mekân sınırlarını aşarak geçmiş ve geleceği yaşadığı ana taşır, ulaşma imkânı bulamadığı kişilerle satırlarda buluşur, roman kahramanlarıyla arkadaşlık eder. Edindiği bilgilerle olayları yorumlayarak gelecekle ilgili isabetli tespitlerde bulunabilir.

Okuma; “görme, dikkat, odaklanma, algılama, hatırlama, ilişki kurma, çözümlenme ve yorumlama gibi birbirinden farklı duyuşsal ve bilişsel unsurların birlikte kullanılmasına dayanan anlam kurma çabası” (Karatay, 2010: 459) ve “gördüğünü anlamlandırma faaliyeti olup fiziksel ve zihinsel unsurların beraber kullanıldığı karmaşık bir dil becerisi” (Özby, 2014: 4) olarak tanımlanmaktadır. Literatürde okumayla ilgili pek çok (Göğüş, 1978; Özdemir, 1983; Harris ve Sipay, 1990; Tazebay, 1993; Demirel, 1999) tanımla karşılaşılsa da yapılan tanımlar incelendiğinde okumanın metindeki öğelerin taşıdığı anlam yükünü kavrama, ana fikre ve duyguya ulaşma odaklı; öncesi, esnası ve sonrasıyla duyuşsal ve bilişsel bir süreç olduğu anlaşılmaktadır.

Türkçe Öğretim Programında (2006) okuma becerisinde amaçlanan davranışlar; okuma kurallarını uygulama, okuduğu metni anlama ve çözümlenme, okuduğu metni değerlendirme, söz varlığını zenginleştirme ve okuma alışkanlığı kazanarak bilgi ve birikimi geliştirme şeklinde ifade edilmektedir. Göğüş (1983), insanların süreli yayınları takip edip onları anlama, yorumlama ve sistematik düşünce yapısına ulaşabilmeleri için okuma becerisine sahip olmanın yanında okuma alışkanlığı kazanmaları üzerinde de durmakta, sistematik düşünme becerisine hızlı ve kolay bir şekilde ancak çok okuyan insanların ulaşabileceğine vurgu yapmaktadır.

Ülkemizde, eğitim kurumlarından mezun olan öğrenci sayısı artmasına rağmen okuma alışkanlığı kazanan birey sayısı istenen seviyede değildir. Can, Türkyılmaz ve Karadeniz’in (2010) belirttiği gibi ülkemizin %90’ından fazlasının okuryazar olsa da bunun sadece % 4,5’inin düzenli okuma alışkanlığına sahip olduğu görülmektedir. Uluslararası Eğitim Başarılarını Belirleme Kurulu (IEA), Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesiyle (PIRLS) Türkiye’nin de aralarında bulunduğu 35 ülkede ilköğretim 4. sınıf (9 yaş) öğrencilerinin okuma beceri düzeylerini ve bunun zaman içerisinde gösterdiği değişimleri incelemiştir. Yapılan araştırmada Türkiye’deki dördüncü sınıf öğrencilerinin okuma becerileri bakımından 28.sırada yer aldığı tespit edilmiştir. Türkiye’nin okuma becerisiyle ilgili aldığı puanın uluslararası ortalamanın 51 puan altında olduğu görülmektedir (Güney vd., 2014). Okuma becerisi konusunda bir başka veri, Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) kapsamında yapılan araştırmalara aittir. Sonuçları her üç yılda bir açıklanan bu araştırmalarda Türkiye, okuma becerisi sınavında 2002

yılında 30 OECD ülkesi arasında 28. sırada yer alırken 2012’de 65 ülke arasında 42. sırada yer almıştır. Türkiye’nin bölgesel istatistiklerinin de verildiği bu araştırmalarda, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin Türkiye’nin en sonunda yer aldığı görülmektedir (PISA, 2012). Öğrencilerin okuma becerisini kazandıktan sonra ihtiyacı olan bilgileri öğrenmeleri ve kendilerini her açıdan geliştirebilmeleri için planlı ve düzenli bir şekilde severek çokça okumaları, yani okumayı alışkanlık hâline getirmeleri gerekmektedir.

Okuma Alışkanlığı

Okumada hedeflenen gayeye ulaşmanın yolu düzenli, planlı, programlı ve sürekli bir şekilde kitaplarla iç içe olmaya ve okumanın alışkanlık hâline getirilmesine bağlıdır. Okuma alışkanlığı: “kişinin okuma eylemini, kendisini ve çevresini anlayabilmek için bir gereksinim olarak algılayıp yaşam boyu, sürekli ve düzenli biçimde bu eylemi isteyerek gerçekleştirmesidir” (Özby, 2014: 37). Erdem ve Altunkaya (2013: 454) okuma alışkanlığını, “okuma eylemini bilinçli, istekli ve düzenli olarak sürdürme, okuduklarından bilgi edinebilme, özgür ve yaratıcı düşünebilme, okuduklarından hareketle kavradıklarını özümseyebilme, ön okumaları ile ilişkilendirme, analiz ve sentez yapabilme sürecini içeren faaliyetler toplamı” olarak tanımlamaktadır.

Öğrencilere okuma becerisinin kazandırılması kolay olsa da bu becerinin alışkanlığa dönüştürülmesi zordur. Mert’in (2014) de ifade ettiği gibi okuma alışkanlığının kazandırılması uzun bir süreç olup ilkökul yıllarında ailenin, sonrasında; öğretmen, çevre ve arkadaş grubunun öğrenciye okuma alanı sağlamasıyla davranış hâline gelebilmektedir. Dökmen (1994a), okuma alışkanlığının kazandırılması için kitapların öncelikle okurun ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olması gerektiğini vurgulamakta ve bireyin okumaya duyduğu ihtiyaç kadar iştiyak duyacağını, iştiyakı kadar da düzenli bir okur olacağını ifade etmektedir. Bamberger (1990) ise öğrencilerin okumanın getirdiği kazançları kavramasıyla okuma becerilerinin kitaplarla arkadaşlığa dönüşeceği ve çevreden, aile fertlerinden, öğretmenlerden ve özellikle öğrencilerin birlikte hareket ettiği arkadaş grubunun düşünce ve davranışlarından modellenerek, okuma alışkanlığının kazanılabileceği üzerinde durmaktadır. Kısaca okuma alışkanlığının sadece bireyle ilgili olmadığı; bu alışkanlığın kazandırılmasında bireyle birlikte ailenin, okulun ve çevrenin de etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Okuma alışkanlığının kazandırılması zor olsa da bu becerinin öğrencilere kazandırılması gerekmektedir. Çünkü okuma alışkanlığı kazanan bir okuyucu, sadece kelimeleri seslendirmez, okuduğu metinle ilgili tahminlerde bulunur, neden-sonuç ilişkileri kurar, metni gözünde canlandırır, önemli bulduğu yerlerin altını çizer, okuduklarıyla önceki bilgilerini ilişkilendirir (Susar Kırmızı, 2008). Yılmaz ve Okur’un (2010) da ifade ettiği gibi öğrenciler anlam ve kavram dünyalarını en etkili şekilde okuma alışkanlığı kazanarak zenginleştirir-

bilirler. Bu zenginlik de onları kişisel ve sosyal hayatlarında birçok başarıya ulaştırır.

Okunan kitap sayısı ile öğrencilerin akademik başarıları arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır (Güney vd., 2014). Öğrencilerin okuduklarını anlama becerileri, okuma motivasyonları ve okumayı alışkanlık hâline getirmeleri onların akademik başarılarında büyük bir etkiye (%61) sahiptir (Yıldız, 2013). Okuduğunu anlamayan öğrencilerin sadece Türkçe derslerinde değil, diğer derslerde de başarılı olması beklenemez. Bireylerin okuma becerileri geliştikçe özsayılarının ve akademik başarılarının arttığı, diğer dil becerilerini daha etkili kullandıkları görülmektedir (Townsend, 2002). Temizkan (2007), okuma becerisini kazanıp bu beceriyi alışkanlık hâline getiren öğrencilerin ders kitaplarını kolayca okuyup anlayabileceklerini, kaynak kitaplardan daha iyi yararlanabileceklerini, eleştirme ve değerlendirme alışkanlığı kazanıp söz dağarcıklarını zenginleştireceklerini, yazılı ve sözlü anlatım gücünü geliştirip dil bilgisi kurallarını daha iyi kavrayacaklarını ve yazım ve noktalama kurallarını doğru kullanabileceklerini ifade etmektedir.

Piaget, 11 yaş ve üstünü soyut işlemler dönemi olarak adlandırmaktadır. Soyut işlem dönemi, öğrencilerin okuma becerisini alışkanlık hâline getirmesi için zihinsel ve psikolojik olarak geliştirilmeye ve yönlendirmeye açık olduğu bir dönemdir (Özdemir, 2013). Küçükkaragöz'ün (2007) ifade ettiği gibi, bu dönemde bireylerde üst düzey zihinsel beceriler geliştirmekte öğrenciler, geleceğe yönelik kişisel ve toplumsal sorunlara çözüm aranmaktadır. Öğrencilerin bu dönemde kimlikleri ve kişilikleri şekillenmekte, davranışları karakterlerinin bir parçası hâline gelmektedir (Steinberg, 2007). Bundan dolayı üst düzey zihinsel becerilerinin geliştiği bu dönemde ortaokul öğrencilerine akıcı okuma becerisinin kazandırılması ve okumanın alışkanlık hâline getirilmesi önem arz etmektedir. Aytaş (2005), öğrencilerde okuma isteğinin merak duyguyla birlikte geliştiğini, bunun da ilkökul 2 ve 3. sınıfta kendini gösterdiğini ve okumaktan zevk almanın ve okuma alışkanlığının 4, 5, ve 6. sınıflarda kazandırılması gerektiğini ifade etmektedir. Ancak yapılan araştırmalarda (Odabaş vd., 2008; Acıyan, 2008; Konan, 2013; Erdem ve Altunkaya, 2013; Yalman vd., 2013; Özkaya ve Çetin, 2014; Mert, 2014) ilkökul, ortaokul, lise, üniversite öğrencilerinin ve hatta öğretmenlerin okuma alışkanlıklarının yetersiz düzeyde olduğu ifade edilmektedir.

Alışkanlıklar kolay elde edilemeyen ama takip edilmediğinde hemen terk edilen davranışlar olduğundan öğrencilere özellikle ilkökul ve ortaokulda okuma alışkanlığının kazandırılması sonrasında da bunun sürekli takip edilmesi gerekmektedir. Bunun için öğrencilerin okudukları kitap türlerinin ve ilgi duydukları konuların belirlenmesi, okumak istedikleri kitaplara ulaşmaları, kitap okuma konusunda üzerlerinde etkili olan kişilerin belirlenmesi, kitap okuma önünde gördükleri engellerin tespit edilmesi önem arz etmektedir. Çünkü teknolojik gelişmelerle birlikte sanal iletişimin ve oyunların yaygınlaşması, aile, arkadaş ve çevrenin duyarsızlığı,

eğitim ve öğretimin kendinden beklenenleri tam olarak yerine getirememesi okuma alışkanlığıyla ilgili hedeflenen kazanımları engellemektedir.

Ortaokul öğrencilerinin okuma alışkanlıklarını tespit etmek amacıyla yapılan bu araştırmada, araştırmanın amacı doğrultusunda ortaokul öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının genel durumu ve cinsiyet değişkenine göre gösterdiği farklılıklar tespit edilmiştir.

Literatür taramasında okuma becerisiyle ilgili en fazla tez çalışmasının okuma alışkanlığıyla ilgili yapıldığı (Elbir ve Bağcı, 2013), okuma becerisiyle ilgili yayımlanan makalelerin ikinci sırasında okuma alışkanlığının yer aldığı görülmektedir (Akaydın ve Çeçen, 2015). Bu araştırmaların büyük çoğunluğu Türkiye'nin batı bölgelerinde yapılmıştır. Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programının verilerine bakıldığında okuma becerisi bakımından Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin Türkiye'nin en alt sıralarında yer aldığı (MEB, 2013), ayrıca Türkiye geneli yapılan sınavlarda Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki öğrencilerin Türkçe net ortalamalarının diğer bölgelere göre daha düşük olduğu görülmektedir (web-1, 2015). Araştırma sahasındaki öğrencilerin okuma becerilerinin ve akademik başarı düzeylerinin zayıf olması ve bu bölgede yakın bir zamanda okuma alışkanlığı üzerine bir araştırmanın yapılmaması bu araştırmaya ayrı bir önem katmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada kullanılan model, var olan bir durumu var olduğu şekliyle ortaya koymayı amaçlayan betimsel tarama modelidir (Karasar, 2010). Araştırmaya konu olan olay kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılmıştır. Verileri toplanma aşamasında örnekleme süreci herhangi bir yönlendirmede bulunulmamıştır.

Çalışmada, ortaokul öğrencilerinin en çok okudukları kitap türleri, tercih ettikleri konular, bir yılda okudukları kitap sayıları, kitap okumalarında üzerlerinde en etkili olan kişiler, kitap okumalarının önündeki engeller, kütüphaneyi kullanma durumları, televizyon, İnternet ve bilgisayara ayırdıkları zaman tespit edilerek okuma alışkanlıklarının belirlenmesi amaçlandı için tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın uygulaması tarama modelinin özelliklerine uygun olarak öğrencilerin kendi koşullarında yani sınıf ortamında gerçekleştirilmiştir.

Evren Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini 2014-2015 öğretim yılında Diyarbakır ili merkez ilçelerinde öğrenim gören ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Tüm öğrenciler araştırmaya dâhil edilemeyeceğinden tesadüfi örnekleme yoluyla iki okul ve yine aynı yöntemle bu okulda öğrenim gören 382 öğrenci örneklem olarak seçilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerle ilgili bilgiler şu şekildedir.

dedir:

Tablo 1.

Çalışma Grubundaki Öğrencilerle İlgili Bilgiler

Cinsiyet		5.Sınıf	6.Sınıf	7.Sınıf	8.Sınıf	Top.
Kız	n	o	p	q	r	s
	%	25	25	29	21	51
Erkek	n	44	52	52	39	187
	%	23	28	28	21	49
Toplam	n	92	100	108	82	382
	%	24	26	28	22	100

Veri Toplama Araçları

Araştırmadaki veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” ve “Okuma Alışkanlık Anketi” kullanılarak elde edilmiştir. Kişisel Bilgi Forumu’nda cinsiyet, sınıf, anne-baba eğitim durumu ve aile aylık gelir düzeyiyle ilgili bilgiler yer alırken; “Okuma Alışkanlığı Anketi’nde” öğrencilerin okuma alışkanlıklarını tespit etmeye yönelik maddeler yer almaktadır.

Araştırmada kullanılan anket araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Anket hazırlanırken Metin’in (2015) belirttiği aşamalar takip edilmiştir. Öncelikle anketin amacı belirlenmiş, amaç doğrultusunda anket maddeleri yazılarak uzman görüşleri alınmış ve ön uygulama yapılarak ankete son şekli verilmiştir.

Öncelikle yürütülmesi düşünülen araştırmanın amacına yönelik alt problemler ve bu alt problemleri etkileyecek değişkenler tespit edilmiştir. Bu doğrultuda ortaokul öğrencilerinin okuma alışkanlıkları, okul dışı zamanlarını kullanma durumları ve okuma konusunda üzerlerinde etkili olan kişilerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Maddeler, araştırmanın amacı ve alt problemleri dikkate alınarak literatür taraması doğrultusunda hazırlanmıştır. Daha önce (Acıyan, 2008; Balcı, 2009; Dökmen, 1994; Özkaya ve Didem, 2014) yapılan çalışmalardan yararlanılarak madde havuzu oluşturulmuş ve 32 maddelik anket formu hazırlanmıştır.

Taslak anket formu, Türkçe Eğitimi alanında görev yapan dört öğretim üyesi tarafından kapsam geçerliliği, bir ölçme ve değerlendirme uzmanı tarafından da güvenilirlik açısından incelenmiştir. Alan ve ölçme değerlendirme uzmanların geribildirimine göre bazı maddeler anketten çıkarılmıştır. Örneğin ölçme değerlendirme uzmanı tarafından “Kitap okumayı sever misiniz?” maddesinin okuma alışkanlığından ziyade okuma tutumuna yönelik olduğu, “Genellikle ne zaman kitap okursunuz? Gün içinde: ... Hafta sonunda: ...” maddesinin belirsizlik ifade ettiği, bu yüzden anketten çıkarılmasının daha uygun olacağı ifade edilmiş ve bu maddeler anketten çıkarılmıştır. Ayrıca anketteki maddelere açık uçlu bir seçeneğin eklenmesinin daha uygun olacağı belirtilmiş, bu doğrultuda anket maddelerine “Diğer: ...” seçeneği eklenmiştir.

Uzman görüşleri doğrultusunda anketten 8 madde çıkarılmış, 22 maddelik taslak anket formuyla ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama, tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen bir ortaokulda yine aynı yolla belirlenen 46 öğrenciye yapılmıştır. Uygulama neticesinde anket maddelerinin öğrencilerin seviyesine uygun olduğu, araştırmanın amacına hizmet ettiği, soruların 30 dakika da cevaplandırıldığı görülmüş, uygulama aşamasına geçilmiştir. Soru örnekleri tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 2.

Okuma Alışkanlığı Anketindeki Madde Örnekleri

1. En çok hangi tür kitapları okuyorsunuz?

Roman Hikâye Şiir Deneme

Makale Kişisel Gelişim Biyografi

Diğer:

2. En çok hangi konudaki kitapları okursunuz?

Duygusal Macera Mizah

Polisiye Bilim Kurgu

Diğer:

3. Kitap okumanızda etkili olan unsur nedir?

Arkadaş Tavsiyesi Aile

Öğretmen Tavsiyesi Televizyon/ Medya

Diğer:

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri, SPSS 17.0 paket programından yararlanılarak analiz edilmiştir. SPSS’e kodlanan veriler, betimsel analiz yöntemlerinden frekans ve yüzde kullanılarak yorumlanmış, öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının cinsiyetlerine göre farklılaşp farklılaşmadığı bağımsız örneklem t- testi ve Ki- Kare testi ile incelenmiştir. Karşılaştırmalarda anlamlılık 0.05 düzeyinde test edilmiştir. Elde edilen değerlerin frekansları ve yüzdeleri tablolar halinde sunulmuş, anlamlılık testi sonuçları yazılı olarak ifade edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, ortaokul öğrencilerin okuma alışkanlıklarının genel durumları ve öğrencilerin okuma alışkanlıklarıyla cinsiyetler arasında görülen farklılıklar incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular, araştırmanın alt problemlerine uygun olarak tablo halinde gösterilmiştir.

Ortaokul Öğrencilerinin Okumaktan Hoşlandıkları Kitap Türleri

Ortaokul öğrencilerinin tercih ettikleri kitap türleriyle ilgili genel durum ve tercih ettikleri kitap türleriyle cinsiyetleri arasındaki ilişki, Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3.

Ortaokul Öğrencilerinin Okumaktan Hoşlandıkları Kitap Türleri

		Roman	Hikâye	Şiir	De- neme	Makale	Diğer	Top.
Genel	n	188	148	16	7	10	13	382
	%	49,2	38,8	4,2	1,8	2,6	3,4	100
Kız	n	110	65	8	4	2	6	195
	%	56,5	33,2	4	2	1	3	100
Erkek	n	78	83	8	3	8	7	187
	%	41,4	44,4	4,3	1,6	4,3	3,7	100

sd=2, Ki-Kare:4.99, p= 0.08>0.05

Tablo 3'te görüldüğü gibi ortaokul öğrencileri, en çok roman (%49) ve hikâye (%38,8) türündeki eserleri okumayı tercih etmektedir. Tercih edilen tür açısından deneme (%1,8) en az ilgi görürken şiir %4,2 oranında ilgi görmektedir.

Kız öğrencilerin en çok roman (%56,5) ve hikâye (%33,2) türünde kitap okumayı tercih ettikleri; şiir (%8), deneme (%4) ve makale (%2) türlerindeki eserleri çok az okudukları görülmektedir. Erkek öğrencilerin ise en çok hikâye (%44,4) ve roman (%41,4) okumayı tercih ettikleri; şiir (%4,3), makale (%4,3) ve deneme (%1,6) türündeki eserlere çok az okudukları görülmektedir. Ki-Kare testi sonuçlarına göre, tercih edilen tür ile ortaokul öğrencilerinin cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır [Ki Kare=4.99, p=0.08>0.05].

Ortaokul Öğrencilerinin Okumaktan Hoşlandıkları Konular

Ortaokul öğrencilerinin tercih ettikleri kitap konusuyla ilgili genel durum ve tercih ettikleri kitap türleriyle cinsiyetleri arasındaki ilişki, Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4.

Ortaokul Öğrencilerinin Okumaktan Hoşlandıkları Konular

		Aşk Duy- gusal	Macera	Mizah	Polisiye	Bilim Kurgu	Dini	Top.
Genel	n	76	228	24	17	22	15	382
	%	19,9	59,7	6,3	4,5	5,8	3,9	100
Kız	n	52	104	12	9	9	9	195
	%	27	53	6,2	4,6	4,6	4,6	100
Erkek	n	24	124	12	8	13	6	187
	%	13	66	6,4	4,3	7	3,3	100

sd=2, Ki-Kare:12.51, p= 0.02<0.05

Tablo 4'te görüldüğü üzere ortaokul öğrencileri, sırasıyla macera (%59,7), aşk/duygusal (%19,9), mizah (%6,3), bilim-kurgu (%5,8), polisiye (%4,5) ve dinî (%3,9) konulu eserleri tercih etmektedir.

Öğrencilerin okudukları konularla cinsiyetleri arasında Ki-Kare testi sonuçlarına göre anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır [Ki-Kare=12.51, p=0.02<0.05].

Hem kız (%53) hem de erkek öğrencilerin (%66) en fazla macera konulu eserleri okudukları, sonrasında ise duygusal içerikli eserleri (kız %27, erkek 13) tercih ettikleri görülmektedir.

Kız öğrenciler mizah (%12) konulu eserlere erkekler göre (%6,4) daha fazla rağbet ederken erkekler (%7) de bilim-kurgu konulu eserlere kızlardan (%4,6) daha fazla ilgi duymaktadır. Kız öğrenciler polisiye ve dinî konulu eserlere (%4,6) aynı seviyede ilgi duyarken, erkekler en az dinî içerikli eserleri (%3,3) okumaktadır.

Ortaokul Öğrencilerinin Yıllık Okudukları Kitap Sayısı

Ortaokul öğrencilerinin bir yılda okudukları kitap sayısı ile ilgili genel durum ve öğrencilerin cinsiyetleri arasındaki ilişki, Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5.

Ortaokul Öğrencilerinin Bir Yılda Okudukları Kitap Sayısı

		0	1-5	6-11	12-20	21-35	36 üstü	Top.
Genel	n	21	58	100	117	77	9	382
	%	5,5	15,2	26,2	30,6	20,2	2,4	100
Kız	n	11	26	52	54	48	4	195
	%	5,6	13,3	26,7	27,7	24,6	2,1	100
Erkek	n	10	32	48	63	29	5	187
	%	5,3	17,1	25,7	33,7	15,5	2,7	100

Tablo 5'te görüldüğü gibi ortaokul öğrencilerinin büyük kısmının bir yılda 12-20 (%30,6) arasında kitap okuduğu tespit edilmiştir. Bunun dışında öğrencilerin %2,4'ünün 36 ve üstünde %20,2'sinin 21-35, %26,2'sinin 6-11, %15,2'sinin 1-5 arasında kitap okuduğu, %5,5'inin ise hiç kitap okumadığı görülmektedir. Elde edilen verilerden hareketle ortaokul öğrencilerinin yarısının çok okuyan, dörtte birinin orta, yüzde 15'inin zayıf düzeyde okur olduğu yüzde beşinin ise okuma alışkanlığına sahip olmadığı tespit edilmiştir.

Bir yılda okunan kitap sayıları öğrencilerin cinsiyetlerine göre incelendiğinde kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Analiz sonucuna göre ortaokul öğrencilerinin okudukları kitap sayılarının istatistiksel değerinin [t(380)=.314, p>.05] şeklinde olduğu görülmektedir. Verilerin frekans analizleri incelendiğinde kızların %25'inin 21-35, %27'sinin 6-11; erkeklerin %16'sının 21-35, %26'sının 6-11 arasında kitap okuduğu görülmektedir. Erkeklerin %34'ü 12-20, %17,7'si 1-5 arasında %3'ü 36 ve daha fazla; kızların ise %25'inin 20-35, %13'ünün 1-5 arasında %2'sinin 36 ve üstünde kitap okuduğu tespit edilmiştir. Hiç kitap okumama oranı erkek öğrencilerde %5 iken kızlarda %6'dır.

Ortaokul Öğrencilerinin Kitap Edinme Durumları

Ortaokul öğrencilerinin okudukları kitapları temin et-

meleriyle ilgili genel durum ve bu durumun öğrencilerin cinsiyetleri arasındaki ilişki Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6.

Ortaokul Öğrencilerinin Okudukları Kitapları Temin Etme Durumları

		Satın Alarak	Okul Kütüphanesi	Arkadaş	Halk Kütüphanesi	Tablet	Top.
Genel	n	243	24	76	17	22	382
	%	63,6	6,3	19,8	4,5	5,8	100
Kız	n	129	20	18	10	18	195
	%	66,2	10,3	9,2	6,1	9,2	100
Erkek	n	124	27	18	9	9	187
	%	66,3	14,4	9,6	4,8	4,8	100

Tablo 6’da görüldüğü gibi öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%63,6) okudukları kitapları satın aldıkları, %19,8’inin arkadaşlarından aldığı, %10,8’inin okul ve halk kütüphanelerinden ödünç aldığı ve %5,8’inin e-kitap olarak temin ettiği görülmektedir.

Öğrencilerin cinsiyetleri açısından kitap edinme durumları incelendiğinde kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir. Analiz sonucuna göre ortaokul öğrencilerinin okudukları kitapları temin etmelerinin $[t(380)=2.08, p<.05]$ şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Verilerin aritmetik ortalamaları incelendiğinde kız (%66,2) ve erkek (%66,3) öğrenciler okudukları kitapların çoğunu satın alarak temin ettikleri; okul ve halk kütüphanesini fazla kullanmadıkları görülmektedir. Kız öğrencilerin %9,2’sinin erkeklerin ise %4,8’inin e-kitaba ulaştığı tespit edilmiştir.

Ortaokul Öğrencilerinin Okul Kütüphanesini Kullanım Sıklıkları

Ortaokul öğrencilerinin okul kütüphanesini kullanmalarının genel durumuyla ilgili verilerle bu durumun öğrencilerin cinsiyetleri arasındaki ilişkiyle ilgili veriler, Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7.

Ortaokul Öğrencilerinin Okul Kütüphanesini Kullanma Sıklıkları

		Her Gün	Haftada Bir	Ayda Bir	Nadiren	Hiçbir Zaman	Top.
Genel	n	33	51	24	117	157	382
	%	8,6	13,4	6,3	30,6	41,1	100
Kız	n	14	23	8	56	94	195
	%	7,2	11,8	4,1	28,7	48,2	100
Erkek	n	19	28	16	61	63	187
	%	10,2	15	8,6	32,6	33,7	100

Tablo 7’de görüldüğü gibi ortaokul öğrencilerinin büyük çoğunluğunun okul (%41,1) kütüphanesini

“hiçbir zaman” kullanmadığı görülmektedir. Geriye kalan kısım ise %30,6 oranında nadiren, %6,3 oranında ayda bir, %13,4 oranında haftada bir ve %8,6 oranında her gün kullanmaktadır.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre okul kütüphanesini kullanma durumları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Analiz sonucuna bakıldığında ortaokul öğrencilerinin okul kütüphanesini kullanma durumlarının $[t(380)=2.08, p<.05]$ şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Verilerin aritmetik ortalamaları incelendiğinde erkek öğrencilerin okul kütüphanesini kızlardan daha fazla kullandığı görülmektedir. Kızların büyük çoğunluğunun (%77) okul kütüphanesini “nadiren kullandıkları ya da hiçbir zaman kullanmadıkları; erkeklerin ise %66’nın okul kütüphanesini nadiren de olsa kullandıkları tespit edilmiştir.

Ortaokul Öğrencilerinin Halk Kütüphanelerini Kullanım Sıklıkları

Ortaokul öğrencilerinin halk kütüphanelerini kullanmalarının genel durumuyla ilgili verilerle bu durumun öğrencilerin cinsiyetleri arasındaki ilişkiyle ilgili bulgular, Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8.

Ortaokul Öğrencilerinin Halk Kütüphanelerini Kullanma Sıklıkları

		Her Gün	Haftada Bir	Ayda Bir	Nadiren	Hiçbir Zaman	Top.
Genel	n	16	18	35	120	190	382
	%	4,2	4,7	9,2	31,4	49,7	100
Kız	n	6	6	19	52	110	195
	%	3,1	3,1	9,7	27,7	56,4	100
Erkek	n	10	12	16	68	80	187
	%	5,3	6,4	8,6	36,4	42,8	100

Tablo 8’de görüldüğü gibi ortaokul öğrencilerinin büyük çoğunluğunun (49,7) halk kütüphanelerini “hiçbir zaman” kullanmadığı tespit edilmiştir. Geriye kalan kısmın ise %31,4’ünün nadiren, %9,2’sinin ayda bir, %4,7’sinin haftada bir, %4,2’sinin ise her gün kullandığı görülmektedir.

Öğrencilerin cinsiyetleri açısından halk kütüphanelerini kullanma durumları incelendiğinde kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık bulunmadığı görülmektedir. Analiz sonucuna göre ortaokul öğrencilerinin halk kütüphanelerini kullanma durumlarının $[t(380)=1.28, p>.05]$ şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Verilerin aritmetik ortalamaları incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin halk kütüphanelerini çok az kullandıkları, ancak erkek öğrencilerin kızlardan daha çok kullandığı tespit edilmiştir.

Ortaokul Öğrencilerinin Kitap Okumalarında En Çok Etkili Olan Unsurlar

Ortaokul öğrencilerinin kitap okumalarında üzerlerinde

etkili olan unsurlarla ilgili veriler, Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9.

Ortaokul Öğrencilerinin Kitap Okumalarında En Çok Etkili Olan Unsurlar

		Arka- daş	Aile	Öğret- men	Tv Medya	Diğer	Top.
Genel	n	76	138	96	36	35	382
	%	19,9	36,1	25,1	9,5	9,4	100
Kız	n	48	70	47	16	14	195
	%	24,6	35,9	24,1	8,2	7,2	100
Erkek	n	28	68	49	21	21	187
	%	15	36,4	26,2	11,2	11,2	100

sd=4, Ki-Kare:3.08, $p=0.54>0.05$

Tablo 9’da ortaokul öğrencilerinin kitap okumalarında en çok etkili olan kişilerin aileleri (%36) olduğu görülmektedir. Öğrenciler ailelerinden sonra sırasıyla öğretmenlerinden (%25), arkadaşlarından (%19,9) ve medyadan (%9,5) etkilenmektedir.

Kitap okumada etkili olan unsur öğrencilerin cinsiyetlerine göre incelendiğinde hem kız (%35,9) hem de erkek (%36,4) öğrencilerin kitap okumaları üzerinde en çok ailelerinin etkili olduğu görülmektedir. Kızlar ailelerinden sonra sırasıyla arkadaşlarından ve öğretmenlerinden (%24,6) en az da medyadan (%8,2) etkilenirken erkekler, öğretmenlerinden (%26,2) arkadaşlarından (%15) ve medyadan (%11,2) etkilenmektedir. Ki-Kare testi sonuçlarına göre, ortaokul öğrencilerinin kitap okumalarında etkili olan unsurlar ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı görülmektedir [Ki Kare=3.08, $p=0.54>0.05$].

Ortaokul Öğrencilerinin Çevrelerinde En Çok Kitap Okuyanlar

Ortaokul öğrencilerinin çevrelerinde en çok kitap okuyan kişilerin tespit edilmesine yönelik araştırma verileri, Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10.

Ortaokul Öğrencilerinin Çevrelerinde En Çok Kitap Okuyan Kişiler

		Baba	Anne	Arka- daş	Öğret- men	Kardeşler	Top.
Genel	n	88	68	99	69	58	382
	%	22	18	26	19	15	100
Kız	n	40	29	58	34	34	195
	%	20,5	14,9	29,7	17,4	17,4	100
Erkek	n	46	37	39	35	30	187
	%	24,5	19,7	20,8	18,6	16,4	100

sd=4, Ki-Kare:5.20, $p=0.26>0.05$

Tablo 10’da ortaokul öğrencilerinin çevrelerinde en

çok kitap okuyan kişilerle ilgili veriler görülmektedir. Bu verilerden hareketle ortaokul öğrencileri çevrelerinde en çok kitap okuyan kişi olarak sırasıyla arkadaşlarını (%25), babalarını (%22), öğretmenlerini (%19), annelerini (%18) ve kardeşlerini (%15) görmektedir.

Araştırmanın verileri cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde kız öğrencilerin çevrelerinde en çok arkadaşlarının (%29,7), sonrasında sırasıyla babalarının (%20,5), öğretmenlerinin (%17,4), annelerinin (%14,9) ve kardeşlerinin kitap okuduğu algısına sahip oldukları görülmektedir. Erkek öğrencilerde ise en çok babaları (%24,5), sonrasında sırasıyla arkadaşları (%20,8), anneleri (%19,7), öğretmenleri (%18,6) ve kardeşleri (%16,4) gelmektedir. Ki-Kare testi sonuçlarına göre, ortaokul öğrencilerinin çevrelerinde kitap okuyan kişilerle öğrencilerin cinsiyetleri arasında anlamlı düzeyde ilişkinin bulunmadığı tespit edilmiştir [Ki Kare=5.20, $p=0.26>0.05$].

Ortaokul Öğrencilerinin Kitap Okumalarını Olumsuz Olarak Etkileyen Unsurlar

Ortaokul öğrencilerinin kitap okumalarını olumsuz olarak etkileyen unsurlarla ilgili bulgular, Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11.

Ortaokul Öğrencilerinin Kitap Okumalarını Olumsuz Olarak Etkileyen Unsurlar

		Ders Yoğun- luğu	Alışkan- lık Olma- ması	Zaman Yeter- sizliği	İnter- net Bilgisay- ar	Televiz- yon İzlemek	Top.
Genel	n	162	70	87	37	26	382
	%	42,4	18	23	9,6	7	100
Kız	n	86	29	49	14	17	195
	%	44,1	14,8	25,1	7,1	8,7	100
Erkek	n	74	42	38	24	9	187
	%	39,6	25,4	20,3	12,8	4,8	100

sd=3, Ki-Kare:2.30, $p=0.51>0.05$

Tablo 11’de görüldüğü gibi ortaokul öğrencileri kitap okumalarının önünde engel olarak ders yoğunluğunu (%42,4), zaman yetersizliğini (%23), okumayı alışkanlık hâline getirememelerini (%18), internet ve bilgisayarla meşgul olmalarını (%9,6) ve televizyon izlemelerini (%7) görmektedir.

Kitap okumaya engel olan hususlar öğrencilerin cinsiyetleri açısından incelendiğinde kızlarla (%44,1) erkekler (%39,6) arasında oransal olarak farklılık bulunsa da en büyük engelin ders yoğunluğu olduğu görülmektedir. Ayrıca kızlar ikinci engel olarak zaman yetersizliğini (%25,1) erkekler ise okuma alışkanlıklarının bulunmamasını (%25,4) görmektedir. Bunların dışında kızlar sırasıyla okuma alışkanlıklarının bulunmamasını, televizyon izlemeyi ve internet kullanmayı; erkekler de zaman yetersizliğini, internette ve bilgisayar başında vakit geçirmeyi ve televizyon izlemeyi görmektedir. Ki-Kare testi sonuçlarına göre, ortaokul öğrenci-

lerinin kitap okumalarını olumsuz olarak etkileyen unsurlarla öğrencilerin cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı görülmektedir [Ki Kare=2.30, p=0.51>0.05].

Ortaokul Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirmeleri

Ortaokul öğrencilerinin boş vakitlerini değerlendirmeleriyle bulgular, Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12.

Ortaokul Öğrencilerinin Boş zamanlarını Değerlendirme Durumu

		Film İzlemek	Bilgisayar İnternet	Tv İzleyerek	Kitap Okuma	Gezerek	Top.
Genel	n	58	127	87	83	27	382
	%	15	34	23	21	7	100
Kız	n	28	58	42	53	14	195
	%	14,4	29,7	21,5	27,2	7,1	100
Erkek	n	32	68	44	29	15	187
	%	17	36,4	23,5	15,5	8	100

sd=4, Ki-Kare:7.56, p=0.10>0.05

Tablo 12’de ortaokul öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme etkinlikleriyle ilgili veriler bulunmaktadır. Bu veriler doğrultusunda ortaokul öğrencilerinin %37’si boş zamanlarını televizyon ve film izleyerek, %34’ü bilgisayar oynayarak ya da internetle uğraşarak, %21’i kitap okuyarak, %7’si de gezerek değerlendirmektedir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre boş zamanlarını değerlendirme durumlarına bakıldığında; kız (%29,7) ve erkek (%36,4) öğrencilerin boş zamanlarının büyük çoğunluğunu bilgisayarda oyun oynayarak ya da internetle meşgul olarak geçirdikleri görülmektedir. Kızlar kitap okumaya (%27,2) erkekler ise televizyon izlemeye (%23,5) ikinci sırada yer vermektedir. Boş zamanları değerlendirmede diğer öncelikler kızlarda %21,5 televizyon, 14,9 film izleme, %7 gezme; erkeklerde ise %17 film izleme, %15,5 kitap okuma ve %8 gezme şeklindedir. Ki-Kare testi sonuçlarına göre, ortaokul öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirmeleri ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişkinin bulunmadığı görülmektedir [Ki Kare=7.56, p=0.10>0.05].

Ortaokul Öğrencilerinin Okumaya Ayırdıkları Günlük Zaman

Ortaokul öğrencilerinin bir gün içerisinde okumaya ayırdıkları zaman ve bu zamanın öğrencilerin cinsiyetlerine göre gösterdiği farklılıklar, Tablo 13’te gösterilmiştir.

Tablo 13’te ortaokul öğrencilerinin okumaya günlük ayırdıkları süreyle ilgili veriler bulunmaktadır. Elde edilen verilerden hareketle ortaokul öğrencilerinin bir günde %55,8’i, 0,5 ve 1 saat arasında, %20,4’ü, 1-2 saat

arasında, %9,4’ü ise 2 saatten daha fazla kitap okumaya zaman ayırmaktadır. Öğrencilerin %14’ünün ise kitap okumaya hiç zaman ayırmadıkları görülmektedir.

Tablo 13.

Ortaokul Öğrencilerinin Okumaya Ayırdıkları Günlük Süre

		Hiç	0,5-1 saat	1-2 saat	2 ve üstü	Top.
Genel	n	55	213	78	36	382
	%	14,4	55,8	20,4	9,4	100
Kız	n	28	98	47	22	195
	%	14,4	50,3	24,1	11,2	100
Erkek	n	27	115	31	14	187
	%	14,4	61,6	16,6	7,4	100

Öğrencilerin cinsiyetleri açısından okumaya ayırdıkları günlük zaman incelendiğinde kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlılık bulunmadığı tespit edilmiştir. Analiz sonucuna bakıldığında ortaokul öğrencilerinin halk kütüphanelerini kullanma durumlarının [t(380)=.167, p>.05] şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Verilerin aritmetik ortalamalarına göre kız (%50,3) ve erkek (%61,6) öğrencilerin büyük çoğunluğunun günlük olarak kitap okumaya yarım saat ile bir saat arasında vakit ayırdıkları görülmektedir. Bunun dışında kitap okumaya kızların %24’ü ve erkeklerin %17’si 1-2 saat arasında; kız öğrencilerin %11’inin erkeklerin ise %7’sinin 2 saat ve üstünde zaman ayırdıkları tespit edilmiştir.

Ortaokul Öğrencilerinin Dergi Okuma Alışkanlıkları

Ortaokul öğrencilerinin dergi okuma alışkanlıklarıyla ilgili bulgular, Tablo 14’te gösterilmiştir.

Tablo 14.

Ortaokul Öğrencilerinin Dergi Okuma Alışkanlıkları

		Okumuyor	Bilim Teknik	Kültür	Tarih	Dinî	Top.
Genel	n	97	198	38	27	22	382
	%	25,7	52	10	7,3	5	100
Kız	n	53	104	15	11	12	195
	%	27,2	53,3	7,7	5,6	6,2	100
Erkek	n	44	94	23	16	10	187
	%	23,5	50,3	12,3	8,6	5,3	100

sd=4, Ki-Kare:3.96, p=0.41>0.05

Tablo 14’te görüldüğü gibi ortaokul öğrencilerinin %52’si bilim ve teknik, %10’u kültür, %7,3’ü tarihî, %5’i de dinî içerikli dergileri okuduğu görülmektedir. Öğrencilerin %25,7’sinin ise herhangi bir dergi okumadığı tespit edilmiştir.

Dergi okuma alışkanlıkları öğrencilerin cinsiyetlerine göre değerlendirildiğinde kızların (%53,4) ve erkeklerin

(50,3) en fazla bilim teknik dergilerini okudukları, sonrasında kızların kültür, dinî ve tarih içerikli dergileri okurken erkeklerin de kültür, tarih ve dinî içerikli dergileri okudukları görülmektedir. Oransal olarak yüksek bir fark bulunmamakla birlikte dergi okumayan kızların (% 27,2) erkeklerden (% 23,5) daha fazla olduğu görülmektedir. Ki-Kare testi sonuçlarına göre, ortaokul öğrencilerinin dergi okuma alışkanlıkları ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı görülmektedir [Ki Kare=3.96, p=0.41 >0.05].

Ortaokul Öğrencilerinin Gazete Okuma Alışkanlıkları

Ortaokul öğrencilerinin gazete okuma alışkanlıklarıyla ilgili bulgular, Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15.

Ortaokul Öğrencilerinin Gazete Okuma Alışkanlıkları

		Okumuyor	Politika	Spor	Magazin	Kültür Sanat	Bulmaca	Top.
Genel	n	95	66	90	45	28	58	382
	%	25	17	23	12	8	15	100
Kız	n	53	24	23	36	18	41	195
	%	27,2	12,3	11,8	18,5	9,2	21	100
Erkek	n	42	42	67	9	10	17	187
	%	22,5	22,5	35,8	4,8	5,3	9,1	100

sd=5, Ki-Kare:55.54, p= 0.00<0.05

Tablo 15'te ortaokul öğrencilerinin %25'inin gazete okumadığı; %23'ünün spor, %17'sinin politika, %15'inin bulmaca, %12'sinin magazin, %8'inin ise kültür-sanat konularındaki yazıları okuduğu görülmektedir.

Öğrencilerin gazete okuma alışkanlıkları ile cinsiyetleri arasında Ki-Kare testi sonuçlarına göre anlamlı düzeyde ilişkinin olduğu görülmektedir [Ki-Kare=55.54, p=0.00<0.05]. Araştırma verileri incelendiğinde erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla gazete okuduğu görülmektedir. Gazete okuyan öğrencilerin konu dağılımına bakıldığında kız öğrencilerin, %21'inin bulmaca, %19'unun magazin; erkeklerin ise %35'inin spor ve %23'ünün politika konularına ilgi duydukları görülmektedir. Gazete konu başlıklarında kızlar en az kültür-sanat bölümünü okurken erkeklerde magazin bölümünü okunmaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde ortaokul öğrencilerinin okuma alışkanlıklarıyla ilgili elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir. Öğrencilerin okuma alışkanlıklarının genel durumu ve öğrencilerin cinsiyetlerine göre gösterdiği farklılıklar alanda daha önce yapılan araştırma sonuçlarıyla karşılaştırılmıştır.

1- Araştırmanın ilk sonucu ortaokul öğrencilerinin okumaktan hoşlandıkları kitap türleri ile ilgilidir. Yapılan araştırmada ortaokul öğrencilerinin en fazla roman ve hikâye (%87) türündeki eserleri okudukları; sonrasında şiir (%4,2) ve deneme (%1,8) türündeki eserleri tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Öğrencilerin en fazla roman ve hikâye türündeki eserleri okuyup diğer türlere daha az zaman ayırmaları alanda yapılan birçok araştırmayı destekler niteliktedir. Daha önce yapılan araştırmalar da (Acıyan, 2008; Ayyıldız, Bozkurt ve Canlı, 2006; Balcı, 2009; Bayram, 1990; Bekar, 2005; Coşkun, Karakoç ve Zorbaz, 2007; Demirer, Çintaş Yıldız ve Sünbül, 2011; Gönen, Öncü ve İstaitan, 2004; İşcan, Arıkan ve Küçükaydın, 2013; Karakoç, 2005; Kuş ve Türkyılmaz, 2010; Mavi, 1995; Özkaya ve Çetin, 2014; Temizyürek, Çolakoğlu ve Coşkun, 2013; Uslu Üstten ve Pilav, 2014; Yalınkılıç ve Ülper, 2011) öğrencilerin en çok roman ve hikâye türündeki kitapları tercih ettiklerini göstermektedir.

Öğrencilerin ilgi duydukları türler cinsiyet değişkeni açısından istatistiksel olarak farklılık göstermemekle birlikte [Ki Kare=4.99, p=0.08>0.05] frekans analizleri sonucunda bazı farklılıklar görülmektedir. Bu analizler sonucunda kız öğrencilerin sırasıyla roman (%56,5), hikâye (%33,2), şiir (%8), deneme (%4) ve makale (%2) türlerindeki eserleri okudukları görülmektedir. Erkek öğrencilerin ise daha çok hikâye (%44,4) ve roman (%41,4); sonrasında ise şiir (%4,3), makale (%4,3) ve deneme (%1,6) türündeki eserleri tercih ettikleri tespit edilmiştir. Ayrıca kız öğrenciler, (%56,5) roman türünü, erkek öğrencilerden (%41,4) daha fazla tercih ederken erkeklerin de (%44,4) hikâye türündeki eserlere kızlardan (%33,2) daha fazla ilgi gösterdikleri görülmektedir. Şiir türü, kız ve erkek öğrenciler tarafından pek tercih edilme de kızların şiire (%8) erkeklerden (%4,3) daha fazla ilgi duydukları tespit edilmiştir. Öğretici metinlerin okunmasında kız ve erkek öğrenciler arasında herhangi bir farklılığın bulunmadığı görülmektedir. Araştırmanın bu sonucu Temizyürek vd. (2013) tarafından yapılan araştırmayla oran bakımından farklılık gösterse de sıralama açısından benzerlik göstermektedir. Temizyürek vd. (2013), yaptıkları araştırmada kız öğrencilerin (%91) roman türündeki eserleri, erkek öğrencilerden (%56,4) daha fazla tercih ettiğini; hikâye türündeki eserleri ise erkek öğrencilerin (%18,7), kız öğrencilerden (%4,2) daha fazla rağbet gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.

Ortaokul öğrencilerinin en çok hikâye ve roman türündeki eserleri tercih etmesinin zihinsel, psikolojik ve eserlerin yapısal farklılıklarıyla ilgili pek çok nedeni bulunmaktadır. Özbay'ın (2014) ifade ettiği gibi kurgusal eserlerin tercih edilme oranının, şiir türündeki veya diğer türlerdeki eserlere göre yüksek çıkması olay yazılarının düşünce yazılarına göre daha kolay takip edilme ve hatırlanma özelliğinden dolayı şaşırtıcı değildir. Bu nedenle roman ve hikâyenin olaylardan oluşması, dilinin özellikle şiire göre daha anlaşılır olması ve ortaokul öğrencilerinin zihinsel ve psikolojik gelişimlerine uygun olmasından dolayı birinci sırada tercih edilmesi doğaldır.

Ortaokulun öğrencilerinin daha önce gerek yazılı gerek sözlü metinlerde şiirlerle karşılaşmalarına rağmen bu türe çok az ilgi göstermeleri, şiir dilinin farklılığından, şiirlerde imge, çağırışım ve söz sanatlarının kullanılmasından kaynaklanmış olabilir. Ancak şiir okumayan öğrencilerin dil ve anlatımı kuvvetlendirme, düşünce ve ifadelerle estetik bir derinlik kazandırma kazanımlara ulaşamayacağı kesindir.

2- Öğrencilerin okuma alışkanlıklarının belirlenmesinde önemli bir unsur da ilgi duyulan konunun belirlenmesidir. Araştırmanın ikinci bulgusu bununla yani öğrencilerinin okudukları kitapların konularıyla ilgilidir. Yapılan araştırmada, ortaokul öğrencilerinin en çok macera (%59,7) konusundaki eserleri tercih ettikleri, daha sonra duygusal (%19,9), mizah (%6,3), bilim-kurgu (%5,8), polisiye (%4,5) en az da dinî (%3,9) içerikli eserlere ilgi duydukları tespit edilmiştir. En çok macera ve duygusal konuların tercih edilmesi, Demire vd. (2011), İşcan, Arıkan ve Küçükaydın (2013) ile Yalman, Özkan ve Kutluca (2013) tarafından yapılan araştırmalarla benzerlik göstermektedir.

Öğrencilerin okudukları konularla cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık bulunmaktadır [Ki-Kare=12.51, p=0.02<0.05]. Erkek (%66) öğrencilerin macera konulu eserlere kızlardan (%53) daha fazla ilgi duyduğu, kızların (%27) da duygusal konulu eserleri erkeklerden (%13) daha çok tercih ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca kız öğrencilerin mizah (%12) konulu eserlere erkeklerden (%6,4) daha fazla ilgi gösterdiği, erkeklerin (%7) de bilim-kurgu konulu eserleri kızlardan (%4,6) daha fazla tercih ettiği görülmektedir. Kız öğrenciler polisiye ve dinî içerikli eserlere (%4,6) aynı seviyede ilgi duyarken, erkeklerin dinî konulu eserleri (%3,3) çok az tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Temizyürek vd. (2013), 9. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarını tespit etmek amacıyla yaptıkları araştırmada, erkek öğrencilerin macera, kız öğrencilerin de duygusal konulu eserlere daha fazla ilgi gösterdiklerini tespit edilmiştir. Balcı'nın (2009) da 8. sınıf öğrencileri üzerine yaptığı araştırmada kız öğrencilerin duygusal, erkek öğrencilerin de kahramanlık konulu eserlere daha fazla ilgi duydukları görülmektedir. Araştırmanın bu bulgusu, Balcı (2009) ve Temizyürek vd. (2013) tarafından yapılan araştırmalarla paralellik göstermektedir.

3- Araştırmanın diğer bulgusu ortaokul öğrencilerinin yıllık kitap okuma sıklıklarıyla ilgilidir. Araştırmaya katılan 382 öğrencinin 117'sinin (%30,6) 12-20 arasında kitap okuduğu tespit edilmiştir. Bunun dışında 77'sinin (%20,2) 21-36; 100'ünün (%26,2) 6-11, 58'inin (%15,2) 1-5 arasında 9'unun (%2,4) ise 36 ve üstünde kitap okuduğu; 21'inin (%5,5) ise hiç kitap okumadığı görülmektedir. Şirin ve Soylu (2003) okuma alışkanlığını bir yılda okunan kitap sayısına göre hiç okumayan, zayıf, orta ve çok okuyan şeklinde tasnif etmiştir. Bu sınıflandırmaya göre ortaokul öğrencilerinin 203'ünün (%53,2) çok okuyan, 100'ünün (%26,2) orta ve 58'inin (%15,2) zayıf düzeyde okur oldukları, 21'inin (%5,5) ise okuma alışkanlığının bulunmadığı görülmektedir.

Araştırmanın bu sonucu, Balcı (2009), Balcı vd. (2012), Demire vd. (2011) ve Yalınkılıç ve Ülper (2011) tarafından yapılan araştırmayla farklılık göstermemiştir. Balcı (2009: 385) yaptığı araştırmada 8. sınıf öğrencilerinin okuma düzeylerini %70'inin orta, %25'inin zayıf, %15'inin de çok okuyan okur düzeyinde okuma alışkanlığına sahip oldukları görülmektedir. Balcı vd. (2012) yaptıkları araştırmada öğrencilerin %44,2'sinin orta, %39,7'sinin de çok okuyan okuyucu düzeyinde olduğunu belirtmiştir. Yalınkılıç ve Ülper (2011) ise yaptıkları araştırmada öğrencilerin %43'ünün orta, %31'inin zayıf ve %18'inin de ileri okuyucu düzeyinde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Demire vd. (2011) de yaptıkları araştırmada öğrencilerin %47'sinin orta düzeyde, %29'unun çok okuyan %18'inin zayıf düzeyde okuyucu olduğunu tespit edilmiştir. Bu durumun bölgenin siyasi atmosferi ve sosyal yapısından kaynaklandığı söylenebilir. Çünkü ergenlik dönemindeki öğrencilerin kitap okumayı daha çok olaylardan ve insanlardan kaçmak için tercih ettiği araştırmacılar tarafından ortaya konulmuştur (Hughes-Hassel ve Rodge, 2007'den akt. Temizyürek vd., 2013: 15). Araştırmanın uygulandığı bölgede sürekli terör olaylarının yaşanması ve kardeş sayısının fazla olması öğrencileri görmek ve duymak istemedikleri olaylardan, ilgi azlığından kitapların ilgi çekici dünyalarına çekmektedir.

Öğrencilerin son bir yılda okudukları kitap sayısı cinsiyet değişkene göre incelendiğinde kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmanın frekans analizleri incelendiğinde kızların %24,6'sının 21-36, %26,7'sinin 6-11; erkeklerin ise %15,5'inin 21-36, %25,7'sinin 6-11 arasında yani en fazla rakam aralığında oran bakımından kızların daha fazla kitap okuduğu görülmektedir. Araştırmanın bu sonucu, Balcı vd. (2012), Başaran ve Ateş (2009), Can vd. (2010), Demire (2009), Gömleksiz (2005), Gönen vd. (2004), Karakoç (2005), Odabaş vd. (2008), Özbay, Bağcı ve Uyar (2008), Temizyürek vd. (2013), Yalınkılıç (2007) ve Yalınkılıç ve Ülper (2011) tarafından yapılan araştırmalarla paralellik göstermektedir. Öğrencilerin okuma alışkanlıklarını ve okuma alışkanlığı tutumlarını belirlemek üzere yapılan bu araştırmalarda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre kitap okumayı daha çok sevdikleri ve onlardan daha fazla kitap okudukları görülmektedir.

4- Öğrencilere kitap okuma alışkanlığının kazandırılmasında önemli unsurlardan birisi de kitaba ulaşım konusudur. Elde edilen verilerden hareketle ortaokul öğrencilerinin büyük çoğunluğunun okudukları kitapları arkadaşlarından (%59,7) temin ettikleri, sonrasında %19,9'unun satın aldığı, %10,9'unun okul ve halk kütüphanelerinden ödünç aldığı ve %5,8'inin e- kitap şeklinde temin ettiği tespit edilmiştir.

Araştırmanın bu sonucu Can vd. (2012) ve Kurulgan ve Çekerol (2008) tarafından yapılan araştırmayla benzerlik, Demire, Çintaş Yıldız ve Sünbül (2011), İşcan, Arıkan ve Küçükaydın (2013), Özkaya ve Didem (2014) tarafından yapılan araştırmalarla farklılık göstermektedir. Kurulgan ve Çekerol (2008) öğrencilerin okudukları

kitapların büyük kısmını satın alarak elde ettiklerini ifade etmektedir. Demirer vd. (2011), İşcan vd. (2013) ile Özkaya ve Didem (2014) tarafından yapılan araştırmalarda öğrencilerin okudukları kitapların büyük kısmını okul ve sınıf kütüphanelerinden elde ettikleri görülmektedir.

Öğrencilerin aile gelir düzeyleri dikkate alındığında kitap alma imkânlarının az olmasına rağmen okudukları kitapların birçoğunu satın aldıkları görülmektedir. Okul kütüphanelerinde öğrencilerin ilgisi çekecek kitapların olmaması, öğrencilerin halk kütüphanesini kullanma alışkanlığının bulunmaması, öğretmen ve ailelerin bu hususta öğrencilere rehberlik etmemesi bunun en önemli nedenlerindedir. Öğrencilerin kendi paralarıyla kitap temin etmeleri, okul ve sınıf kütüphanelerinde aradıkları kitapların bulunmamasından, halk kütüphanelerinin uzakta bulunması ve dışarıya kitap vermemesinden kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında kitaba ulaşmaları, kitaba ulaşma noktasında da okul kütüphanelerinin ve sınıf kitaplıklarının önemli olduğu ama yeterince kullanılmadığı görülmektedir.

Öğrencilerin cinsiyetleri açısından kitap edinme durumları incelendiğinde kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Araştırmanın frekans analizleri incelendiğinde bu farklılığın okul kütüphanesi, halk kütüphanesi ve e- kitap değişkenlerinde olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin okudukları kitapları halk kütüphanesinden alması ve e-kitap olarak elde etmesi erkeklerden daha fazla iken erkeklerin de kitap temin etmede okul kütüphanesini kızlardan daha çok kullandığı tespit edilmiştir.

5- Okuma alışkanlığını kazanma ve devam ettirmede önemli hususlardan birisi de kütüphane kullanımudur. Ortaokul öğrencilerinin büyük çoğunluğunun okul (%41,1) ve halk (49,7) kütüphanelerini kullanmadıkları tespit edilmiştir. Geriye kalanların ise okul kütüphanesini nadiren (%30,6), ayda bir (%6,3), haftada bir (%13,4) ve her gün (%8,6); halk kütüphanelerini ise nadiren (%31,4), ayda bir (%9,2), haftada bir (%4,7), ve her gün (%4,2) kullandıkları görülmektedir.

Araştırmanın bu bulgusu Balcı (2009), Can vd. (2012), Balcı vd. (2012) ve Temizyürek vd. (2013) tarafından yapılan araştırmayla benzerlik, İşcan vd. (2013) tarafından yapılan çalışmayla farklılık göstermektedir. Balcı (2009: 390), 8. sınıf öğrencilerinin %36,7'sinin okul ve sınıf kitaplıklarını kullanmadığını, %34,1'inin ise okumak ve ödünç kitap almak için kullandığını ifade etmektedir. Ayrıca halk kütüphanesinin kullanımıyla ilgili olarak da öğrencilerin %49,5'inin halk kütüphanesine hiç gitmediği, %19,5'inin "ayda birkaç kez" gittiği tespitinde bulunmuştur. İşcan vd. (2013: 6) ise öğrencilerin sınıf kitaplığını yoğun olarak kullandıkları sonucuna ulaşmıştır.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre okul kütüphanesini kullanma durumları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılığın olduğu; halk kütüphanelerini kullanma durumları incelendiğinde ise kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunmadığı tespit edilmiştir. Araştırmanın frekans analiz-

leri incelendiğinde kız öğrencilerin okul kütüphanesini erkeklerden daha az kullandığı görülmektedir. Bu durumda sosyal ve siyasi nedenlerin etkili olduğu görülmektedir. Geleneksel aile ve toplum yapısında kızların zorunluluk dışında evden ayrılmamaları ve yalnız başlarına dışarda bulunmamaları genel kabul görmüş tartışılmaz bir hakikattir. Bunun yanında ortaokul öğrencilerinin yaşlarının küçük olması, sokak olayların bulunması gibi nedenlerden dolayı kız öğrencilerin kütüphanelerden erkeklerle göre daha az yararlandıkları görülmektedir.

Araştırmanın bu bulgusu da Balcı (2009) tarafından yapılan araştırmayla paralellik göstermektedir. Balcı (2009) da sınıf ve okul kitaplıklarını kullanma amaçlarında kız ve erkek öğrenciler arasında belirgin farklılıklar görülmediğini, halk kütüphanelerinin kullanılma sıklığında ise cinsiyete göre önemli farklılıklar bulunmakla birlikte erkeklerin kızlardan önde olduklarını tespit etmiştir.

6- Araştırmanın diğer bir bulgusu öğrencilerin kitap okumalarında etkili olan kişilerle ilgilidir. Yapılan araştırmada ortaokul öğrencilerinin kitap okumalarında en çok ailelerinden (%36) sonra sırasıyla öğretmenlerinden (%25), arkadaşlarından (%19,9) ve medyadan (%9,5) etkilendikleri görülmektedir.

Araştırmanın bu bulgusu Tosunoğlu, (2002); Temizyürek vd. (2013) ve Yalman, Özkan ve Kutluca, (2013) tarafından yapılan araştırmalarla farklılık, Balcı'nın (2009) yaptığı araştırmayla da benzerlik göstermektedir. Öğrencilerin kitap okumalarında Tosunoğlu (2002) öğretmenlerinin, Temizyürek vd. (2013) ve Yalman vd. (2013) kişilerin okumayı alışkanlık edinmelerinin; Balcı (2009) ise ailelerinin etkili olduğunu ifade etmektedir.

Daha önce yapılan araştırmalarda ilk sırada öğretmen yer alırken bu araştırmada farklı bir sonuçla karşılaşılmıştır. Bu da öğretmenlerin öğrencilerin algısında değişikliğe uğradığını göstermektedir. Öğretmenler eğitim alanındaki gelişmeleri düzenli ve sürekli okuyarak öğrenip öğrencilere aktararak model olabilirler. Ancak yapılan araştırmalar öğretmenlerin hem mesleki eserleri hem de genel kültür eserlerini okuma oranlarının düşük olduğunu göstermektedir. (Hodges ve Nash, 1982'den akt. Özbay vd. 2008). Okuma konusunda kendini yenilemeyen öğretmenlerin "Oku!" ifadesinin ortaokul öğrencilerinde karşılık bulmadığı bundan dolayı öğrenciler üzerinde öğretmenlerin etkilerinin azaldığı söylenebilir.

Alışkanlıklar zor kazanılan ama kolay terk edilen davranışlardır. Ortaokul öğrencileri okuma alışkanlığı kazanma sürecinde olduklarından kitap okumalarında okuma okumayı alışkanlık edinmelerinin etkili olmadığı görülmektedir.

Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin kitap okumaları üzerindeki en büyük etkinin aileye ait olduğu tespit edilmiş, öğrencilerin kitap okuma konusundaki kahramanlarının anne ve babaları olduğu görülmüştür. Temizyürek vd. (2013) ve Dökmen'in (1994) ifade ettiği gibi anne-baba çocukların okuma alışkanlığı kazanmalarında önemli bir yeri bulunmaktadır. Aile büyük-

lerinin kitap okuduğu ev ortamında çocuklar, onları başlarda sadece şeklen dahi olsa model alırken ilerleyen yaşlarda gerçekten okumaktadır.

Ortaokul öğrencilerinin kitap okumalarında etkili olan unsurların öğrencilerin cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak farklılık göstermediği görülmektedir. Verilerin frekans analizleri incelendiğinde hem kız (%35,9) hem de erkek (%36,4) öğrencilerin kitap okumaları üzerinde en çok etkili olan unsurun aileleri olduğu görülmektedir. Sonra sırasıyla kızlar; arkadaşlarından, öğretmenlerinden (%24,6) ve medyadan (%8,2) etkilenirken, erkeklerde öğretmenlerinden (%26,2), arkadaşlarından (%15) ve medyadan (%11,2) etkilenmektedir.

Araştırmanın bu sonucu Balcı'nın (2009) ve Temizyürek vd. (2013) tarafından yapılan araştırmalarla farklılık göstermektedir. Temizyürek vd. (2013) yaptıkları araştırmada, erkek öğrencilerin kitap okumalarında aile büyükleri ya da öğretmenlerinin yönlendirmesinin kız öğrencilere göre daha etkili, kızlarda ise arkadaşlarının ve öğretmenlerinin daha motive edici olduğu tespit edilmiştir. Balcı (2009) ise erkek öğrencilerde anne ve baba etkisinin (%52,9) kız öğrencilere (%29,6) göre daha belirgin olduğunu ifade etmektedir.

Genel olarak toplumu özelde ise öğrencileri birçok yönden etkileyen medyanın kitap okuma konusunda öğrencilerin üzerlerinde etkisinin yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak televizyon programlarının kitap okumayı teşvik etme ve isteklendirme konusunda yeterli olmadığı, izlenme kaygısıyla hareket eden medya sektörünün eğitim-öğretim ve kültürel değerlere yeterince veremediği söylenebilir.

7- Ortaokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarında önemli olan unsurlardan biri de öğrencilerin çevrelerinde kitap okuyan kişilerdir. Araştırma verilerinden hareketle ortaokul öğrencilerinin çevrelerinde kitap okuyan kişi algısının sırasıyla arkadaşlarına (%25), babalarına (%22), öğretmenlerine (%19), annelerine (%18) ve kardeşlerine (%15) ait olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin çevrelerinde kitap okuyan kişi algıları öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Verilerin frekans analizleri incelendiğinde kızların en çok kitap okuyan kişi olarak arkadaşlarını (%29,7), babalarını (%20,5), öğretmenlerini (%17,4), annelerini (%14,9) ve kardeşlerini; erkeklerin de babalarını (%24,5), arkadaşlarını (%20,8), annelerini (%19,7), öğretmenlerini (%18,6) ve kardeşlerini (%16,4) algıladıkları görülmektedir.

Öğrencilerin çevrelerinde kitap okuma algısı aynı zamanda bu kişilerin öğrencilerin kitap okumaları üzerinde etkili olduğu anlamına da gelmektedir. Kız öğrenciler en çok arkadaşlarından ve annelerinden etkilenirken, erkekler de babalarından ve arkadaşlarından etkilenmektedir. Hem kızlarda hem de erkeklerde öğretmenlerin kitap okuma algısı sonlarda yer almaktadır. Kitap okuma sevgisini ve eğitimini verecek kişilerin daha çok öğretmenler olduğu düşünülecek olursa kitap okuma konusunda öğrenciler üzerindeki etkinin düşük olması beklenmedik bir durumdur. Bu yüzden ders öğretmen-

lerinin özellikle de Türkçe öğretmenlerinin bu konuya daha çok dikkat etmesi gerekmektedir.

8- Okuma alışkanlığı konusunda bilinmesi gereken konulardan birisi de öğrencilerin kitap okumalarının önünde gördükleri engellerdir.

Ortaokul öğrencileri kitap okuma konusunda en büyük engel olarak ders yoğunluğunu (%42,4) görmektedir. Bunun birçok nedeni bulunmaktadır. Okullarda gösterilen ders sayılarının fazla olması, branş öğretmenlerinin en önemli ders olarak kendi derslerini görmeleri, her branş öğretmenin birbirinden farklı hareket ederek fazla ödev vermeleri ve yazılı sınavların uzun bir zamana yayılması bunların en önemlileridir. Araştırmanın bu sonucu Demire vd. (2011), ve İşcan vd. (2013) tarafından yapılan araştırmayla farklılık, Yalınkılıç ve Ülper (2011) tarafından yapılan çalışmayla benzerlik göstermektedir. Demire vd. (2011) göre ilköğretim öğrencilerinin bilgisayar ve interneti günde 1 saatin üzerinde kullanmaları, İşcan vd. (2013) göre de çok televizyon izlemeleri öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarını olumsuz olarak etkilemekte ve azaltmaktadır. Bilgisayar, internet ve televizyon öğrencilere daha zevkli ve eğlenceli geldiğinden öğrencilerin vakitlerini buralarda geçirdikleri görülmektedir. Öğrenciler, edilgen oldukları kitapların soyut dünyasında vakit geçirmektense etken oldukları bilgisayar, internet ve televizyon başında vakit geçirmeyi tercih etmektedirler.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu ders yoğunluğundan dolayı kitap okumaya vakit ayıramadıklarını ifade etse de öğrencilerin bu mazeretleri sorumluluktan kaçma noktasında kullandıkları; esas engelin isteksizlikleri, daha eğlenceli işleri tercih etmeleri, işlerini düzenlememeleri ve zamanlarını planlayamamaları olduğu görülmektedir.

Ders yoğunluğunun dışında öğrencilerin %23'ü kitap okuma alışkanlığının olmamasını, %18'i internet ve bilgisayarla ilgilenmelerini, %9,6'sı da televizyon izlemelerini kitap okuma önünde engel olarak görmektedir.

Ortaokul öğrencilerinin kitap okumalarını olumsuz olarak etkileyen unsurların, cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Verilerin frekans analizleri incelendiğinde kızlarla (%44,1) erkekler (%39,6) arasında oran farklılığı bulunsa da kitap okuma önünde en büyük engelin ders yoğunluğunun görüldüğü tespit edilmiştir. Bunların dışında kızlar, zaman yetersizliğini, okuma alışkanlıklarının olmamasını, televizyona izlemeye ve internet kullanmaya ayırdıkları zamanı; erkekler ise okuma alışkanlıklarının olmamasını, zaman yetersizliğini, internet ve bilgisayar başında vakit geçirmek ile televizyon izlemeyi görmektedir.

9- Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme durumlarıyla ilgili araştırmada ulaşılan sonuçlar şu şekildedir: Öğrencilerinin %37'si boş zamanlarını televizyon ve film izleyerek, %34'ü bilgisayarda oyun oynayarak ya da internette gezinerek, %21'i kitap okuyarak, %7'si de gezerek geçirmektedir. Kitap okumak, boş zamanı değerlendirme üçüncü (%21) sırada yer almaktadır.

Bunun yanında ortaokul öğrencilerinin %55,8'inin günde 0,5 ve 1 saat, %20,4'ünün 1-2 saat arasında, %9,4'ünün ise 2 saatten daha fazla kitap okumaya zaman ayırdığı; %14'ünün de hiç zaman ayırmadığı görülmektedir.

Televizyon ve film izlemek öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirirken en çok vakit ayırdıkları uğraşlardır. Bunun dışında öğrenciler bilgisayar ve internet başında vakit geçirmektedir. Öğrencilerin boş zamanlarını bu şekilde değerlendirmeleri onların kitap okumaya ayıracakları zamanı azaltmaktadır. Bu yüzden öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme konusunda bilgilendirilmeleri ve yönlendirilmeleri gerekmektedir. Bu görev öncelikle aileye sonrasında ise öğretmene aittir. Araştırmanın öğrencilerinin boş vakitlerinde en çok televizyon izlemeleri yönüyle Aksaçoğlu ve Yılmaz (2007); Balcı (2009); Yalınkılıç ve Ülper (2011) tarafından yapılan araştırmalarla benzerlik, boş zamanlarında en çok kitap okudukları sonucuna ulaşan İşcan vd. (2013) tarafından yapılan araştırmayla da farklılık göstermektedir. Teknolojinin gelişmesiyle alternatif eğlence imkânlarının artması; ailenin, çevrenin ve öğretmenlerin öğrencileri kitap okuma konusunda isteklendirmemesi ve motive edememesi öğrencilerin boş vakitlerini kitap okumaktan farklı uğraşlarla geçirmesine neden olduğu söylenebilir.

Ortaokul öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirmeleri ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Araştırmanın frekans analizleri incelendiğinde erkek (%36,4) ve kız (%29,7) öğrencilerin boş zamanlarının büyük çoğunluğunu bilgisayarda oyun oynayarak ya da internetle meşgul olarak geçirdikleri görülmektedir. Sonrasında kızlar, boş zamanlarını sırasıyla kitap okuyarak (%27,2), televizyon izleyerek (%21,5) gezerek (%7) erkekler ise televizyon izleyerek (%23,5), kitap okuyarak (%15,5) ve gezerek (%8) değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Araştırmanın bu bulgusu Neuman (1988), Saracaloğlu vd. (2003), Bekar (2005), Karakoç (2005), Creel (2007), Acıyan (2008), Odabaş vd. (2008), Güngör (2009) ve Temizyürek vd. (2013) tarafından yapılan araştırmalarla benzerlik göstermektedir. Öğrencilerin kitap okuma ve ders çalışmaya ayırmaları beklenen vakitleri, televizyon ve bilgisayar başında geçirdikleri bunun nedeni olarak da televizyon ve bilgisayarın onlara daha zevkli ve eğlenceli gelmesi görülmektedir.

Ortaokul öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirmeleri ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Bulguların frekans analizine göre erkek (%61,6) ve kız (%50,3) öğrencilerin kitap okumaya günlük yarım saat ile bir saat arasında zaman ayırdıkları görülmektedir. Kızların %24,1'inin 1-2 saat arasında, %11,2'sinin 2 saat ve üstünde okumaya zaman ayırdıkları; erkeklerin ise %16,6'sının 1-2 saat arasında, %7,4'ünün de 2 saat ve üstünde zaman ayırdığı görülmektedir. Hem kızların hem de erkeklerin %14,4'ünün kitap okumaya zaman ayırmadıkları tespit edilmiştir. Elde edilen veriler genel olarak değerlendirildiğinde kitap okumaya kız öğrencilerin erkeklerden daha fazla zaman ayırdıkları tespit

edilmiştir.

10- Okuma alışkanlığının süreli yayınları takip etme durumları dergi türünde incelendiğinde ortaokul öğrencilerinin %52'sinin bilim ve teknik, %10'unun kültür edebiyat, %7,3'ünün tarih, %5'inin de din konulu dergileri okudukları; %25,7'sinin ise herhangi bir dergi okumadığı tespit edilmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin dergi okuma alışkanlıkları ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında istatistikî açıdan bir farklılık bulunmadığı görülmektedir. Verilerin frekans analizleri incelendiğinde Kız (%53,4) ve erkek (%50,3) öğrencilerin en fazla bilim teknik; sonrasında ise kültür edebiyat, tarih ve din konulu dergiler okudukları görülmektedir. Kızların %27,2'sinin erkeklerin de %23,5'inin dergi okuma alışkanlığına sahip olmadıkları tespit edilmiştir.

11- Günlük hayattın vazgeçilmez bir iletişim aracı olan gazete, öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırılmasında önemli bir yere sahiptir. Yapılan araştırmada ortaokul öğrencilerinin %25'inin gazete okumadığı; %23'ünün spor, %17'sinin politika, %15'inin bulmaca, %12'sinin magazin, %8'inin ise kültür-sanat konularındaki yazıları okuduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin gazete okuma alışkanlıkları ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık görülmektedir. Gazetede ilgi duyulan konularda cinsiyet belirleyici bir etkiye sahiptir. Verilerin frekans analizleri incelendiğinde hem kız hem de erkek öğrencilerin dörtte birinin gazete okumadığı; kız öğrencilerin %21'inin bulmaca, %18,5'inin magazin, %9,2'sinin kültür-sanat; erkeklerin %35'inin spor, %22,5'inin politika %4,8'inin de magazin sayfalarını okudukları görülmektedir.

Bu araştırmada öğrencilerin gazetede ilgi duydukları konularla ilgili ulaşılan sonuçlar, Balcı (2009) tarafından yapılan araştırmada kız öğrencilerin dünya haberleri ve siyaset konusuna daha fazla ilgili (%15.0) olmaları tespitiyle farklılık gösterirken erkek öğrencilerin spor haberlerine (%69.5) kız öğrencilerden (%10.6) daha ilgili olmaları yönüyle benzerlik göstermektedir. Ayrıca kız öğrencilerin bulmaca sayfalarını (%26.1) erkeklerden daha fazla tercih etmeleri ve magazin haberlerine (%17.8) erkeklerden (%4.3) daha fazla ilgi göstermeleri yönüyle de araştırmanın bulgularını desteklemektedir.

Öneriler

Ortaokul öğrencilerine öncelikle roman ve hikâye türlerinde aşk ve macera konulu eserler okutulması onların okuma alışkanlığı kazanmalarına katkı sağlayabilir.

Yarışmalar öğrencileri teşvik etmekte, motive olmalarını sağlamaktadır. Bu yüzden 100 temel eser vb. kitaplardan okul, ilçe, il, bölge ve ülke genelinde yarışmalar düzlenebilir.

Türkçe öğretmenlerinin haftanın, ayın kitabı gibi kitaplar seçerek öğrencilere hedef vermesi, haftanın bir ders saatini bu kitapla ilgili değerlendirmeye ayırması, performans ve proje ödevlerinin kitap okumayla ilgili

olması kitap okuma alışkanlığının gelişmesine katkı sağlayabilir.

Takip edilmeyen hiçbir şeyden netice alınmayacağından öğrencilere okumayla ilgili hedefler verilmeli, okudukları kitaplar öğretmenler tarafından takip edilmektedir. Belirli aralıklarla değerlendirmeler yapılarak hedefe ulaşan öğrenciler taltif edilmektedir.

Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırılması ve bu alışkanlığın devam ettirilmesi için kitaba ulaşım kolaylaştırılmalıdır. Öğrencilerin okumak istedikleri her kitabı satın alma imkânları bulunmadığından okul ve sınıf kitaplıklarının geliştirilmesi ve zenginleştirilmesi ve kütüphanelerden kitap alınmasının kolaylaştırılması gerekmektedir. Okul yöneticileri ve öğretmenler, okul kütüphanelerinin geliştirilmesi, öğrencilerin buralardan yararlanması için çaba göstermelidir.

Okuma alışkanlığı kazandırılmasında ailenin önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu konuda aileye düşen görevlerle ilgili anne-babalar bilinçlendirilmeli ve yönlendirilmelidir.

Öğrencilere kitap okuma sevgisini aşılayacak ve kazandıracak kişilerin en başında öğretmenlerin gelmesi beklenirken öğretmenlerin öğrenciler üzerinde etkisinin çok az olması beklenmedik bir durumdur. Bu olumsuzluğun ortadan kaldırılması için öğretmenlerin daha fazla sorumluluk alması gerekmektedir. Öğretmenler, okudukları kitaplar hakkında öğrencilere bilgi vererek onları isteklendirmeli, kitap okuma etkinlikleri yaparak öğrencilerin kitap okumalarına katkı sağlamalıdır.

Öğrenciler ders yoğunluğundan dolayı kitap okumaya vakit ayıramadıklarını ifade etse de asıl problemin zaman ve işlerini planlayamama olduğu görülmektedir. Bundan dolayı öğrencilerin işlerini ve zamanlarını planlama okuma alışkanlığı kazanmalarına katkı sağlayabilir.

Kurgusal eserlerin tercih edilme oranının şiire veya diğer türlere göre yüksek çıkması şaşırtıcı olmamakla birlikte şiir türünün çok az ilgi görmesinin üzerinde durulmalı ve daha derinlikli araştırmalar yapılmalıdır. Bu türdeki eserlerin daha fazla okunması için öğrencilerin zevk ve anlayışlarına hitap edecek şiirlerin ezberletilmesi, okutulması, şiir okuma yarışmalarının düzenlenmesi ve başarılı olan öğrencilerin ödüllendirilmesi önem arz etmektedir.

Son olarak bu araştırma ortaokul öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının tespit edilmesi yönelik betimleyici bir araştırmadır. Ancak bu araştırmada incelenen konu başlıklarının her biriyle ilgili daha derinlikli araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Kaynakça

Acıyan, A. A. (2008). *Ortaöğretim öğrencilerinin okuma alışkanlıkları ve akademik başarı düzeyi arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi.

Aksaçoğlu, A. ve Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının

okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 3-28.

Akyol, H. (2008). *Yeni programa uygun Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Aytaş, G. (2005). Okuma Eğitimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 461-470.

Ayyıldız, M., Bozkurt, Ü. ve Canlı, S. (2006). Okuma kültürü üzerine bir araştırma. *Milli Eğitim*, 169, 277-296.

Balcı, A. (2009). *İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlık ve ilgileri üzerine bir araştırma*. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Balcı, A., Uyar, Y. ve Büyükkız, K. K. (2012). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıkları, kütüphane kullanma sıklıkları ve okumaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Turkish Studies*, 7(4), 965-985.

Bamberger, R. (1990). *Okuma alışkanlığını geliştirme*. (Çeviren: Bengü Çapar). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Başaran, M. ve Ateş, S. (2009). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okumaya ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 73-92.

Bayram, O. (1990). *İlkokul çağı çocuklarının okuma alışkanlığı ve Yenimahalle ilçe kütüphanesi gezici kütüphane hizmeti*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Can, R., Türkyılmaz, M. ve Karadeniz, A. (2010). Ergenlik dönemi öğrencilerinin okuma alışkanlıkları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 1-21.

Creel, L. (2007). Early adolescents' reading habits. *Young Adult Library Services*, 5(4), 46-49.

Demir, T. (2009). İlköğretim II. kademe öğretmen adaylarının okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma (Gazi Üniversitesi örneği). *Turkish Studies*, 4(3), 717-745.

Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. İstanbul: MEB Yayınları.

Demirer, V., Çintaş Yıldız, D. ve Sünbül, A. M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar ve internet kullanılan ile kitap okuma alışkanlıkları arasındaki ilişki: Konya ili örneği. *İlköğretim Online*, 10(3), 1028-1036.

Dökmen, Ü. (1994). Lise ve üniversite öğrencilerinin okuma becerileri ilgileri, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları. Web: <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/508/6155.pdf>

Dökmen, Ü. (1994a). *Okuma becerisi, ilgisi ve alışkanlığı üzerine psiko-sosyal bir araştırma*. Ankara: MEB Yayınları.

Erdem, İ. ve Altunkaya, H. (2013) Silivri Ceza İnfaz Kurumları Yerleşkesinde bulunan açık öğretim ortaokulu öğrencisi hükümlü ve tutukluların okuma alışkanlıkları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 453-489.

Göğüş, B. (1978). *Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi*. Ankara: Gül Yayınevi.

Göğüş, B. (1983). "Okumayı biliyor muyuz?" *Öğretmen Dünyası Dergisi*, 44, 7-9.

Gömleksiz, M. N. (2005). Geleceğin öğretmenlerinin kitap okumaya ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi.

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(1).

Gönen, M., Öncü, E. ve Işıtan, S. (2004). İlköğretim 5. 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*. 164, 7- 35.

Güleryüz, H. (2002). *Türkçe ilkokuma yazma öğretimi, kuram ve uygulamaları*. Ankara: Pegem Yayınları.

Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Güney, N., Aytan, T., Kaygana, M. ve Şahin, E.Y. (2014). Dokuzuncu sınıf öğrencilerinin okuduğu kitap sayısı ile akademik başarıları arasındaki ilişki üzerine bir değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 151-165.

Güngör, E. (2009). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığı ile türkçe dersi akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi.

Harris, A. J. ve Sipay, E. R. (1990). *How to increase reading ability*. New York: Longman,

İşcan, A., Arıkan, İ. B. ve Küçükaydın, M. A. (2013). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıkları ve okumaya ilişkin tutumları. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(11), 1-16

Karakoç, M., Coşkun, E. ve Zorbaz, K. Z. (2007). Lise birinci sınıf öğrencilerinin okuma ilgi ve alışkanlıkları. 38. *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi (10-15 Eylül 2007-Ankara) Bildiri Özetleri Kitabı*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 169-170.

Karakoç, M. (2005). *Lise birinci sınıf öğrencilerinin okuma ilgi ve alışkanlıkları üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karatay, H. (2010). İlköğretim öğrencilerinin okuduğunu kavrama ile bilişsel farkındalıkları. *Türklük Bilim Araştırmaları*, 27, 457-475.

Konan, N. (2013). İlköğretim okulu yöneticilerinin okuma alışkanlıkları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 19(1), 31-59.

Kurulgan, M. ve Çekerol, S. (2008). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 237-258.

Kuş, Z. ve Türkyılmaz, M. (2010). Sosyal bilgiler ve Türkçe öğretmeni adaylarının okuma durumları: (İlgi, alışkanlık ve okuma stratejilerini kullanım düzeyleri). *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 24(1): 11-32.

Küçükkaragöz, H. (2007). *Eğitim psikolojisi*. (Ed.: B. Yeşilyaprak). Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi (81-115). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Mavi, (1995). *Okuma hatalarının okuma alışkanlığına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.

MEB (2013). *PISA 2012 ulusal ön raporu*. <http://pisa.meb.gov.tr/wp-content/uploads/2013/12/pisa2012-ulusal-on-raporu.pdf> adresinden, 02.08. 2015 tarihinde alınmıştır.

Mert, E.L. (2014). Türkçe öğretmeni adaylarının okuma ilgi düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 9(3), 959-968.

Metin, M. (Ed.) (2014). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Odabaş, H., Odabaş, Y. Z. ve Polat, C. (2008). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı: Ankara.

Özbay, M. (2014). *Türkçe özel öğretim yöntemleri II*. Ankara: Öncü Kitap.

Özbay, M., Bağcı, H. ve Uyar, Y. (2008). Türkçe öğretmeni adaylarının okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 117-136.

Özdemir, E.(1983). *İlkokul öğretmenleri için Türkçe öğretimi kılavuzu*. İstanbul: İnkılap Yayınları.

Özdemir, S. (2013). *Ortaöğretim öğrencilerinin okuma alışkanlık ve tutumlarıyla fen, matematik derslerindeki akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi (İzmir Buca ilçesi örneği)*. Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Özkaya, G. P. ve Çetin, D. (2014). Türkçe öğretmeni adaylarının okuma alışkanlıkları ve kütüphane kullanımlarına ilişkin bir inceleme, *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1).

Saracaloğlu, A., Bozkurt, N. ve Serin, O. (2003). Üniversite öğrencilerinin ilgileri ve okuma alışkanlıklarını etkileyen faktörler, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4 (12), 149-158.

Sever, S. (1997). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. (Çeviren: Figen Çok vd.). Ankara: İmge Kitabevi.

Susar Kırmızı, F. (2008). Türkçe öğretiminde yaratıcı drama yönteminin tutum ve okuduğunu anlama stratejileri üzerine etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(23), 95-109.

Şirin, M. R. ve Soylu, İ. (2003). *Okuyan Türkiye ön bilgi raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Tazebay, A. (1993). *İlk okuma yazma öğretimi*. İstanbul: MEB Yayınları.

Temizkan, M. (2007). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe derslerinde okuma stratejilerinin okuduğunu anlama üzerindeki etkisi*. Ankara: Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi.

Temizyürek, F., Çolakoğlu, K. B. ve Coşkun, S. (2013). Dokuzuncu sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(2), 114-150.

Tosunoğlu, M. (2002). Türkçe öğretiminde okuma alışkanlığı ve çocukların okuma eğilimleri. *Türk Dili*, 609, 547-563.

Townsend, R. (2002), *Okuma zenginliği* (Çev: Tayfur Keskin), İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Web-1. (2015). <http://www.guncelegitim.com/haber/3643-ygs-lys-ygs-sonuclarina-gore-81-il39in-basari-siralaması-ve-birincileri.html> (Erişim Tarihi: 27.03.2015).

Yalınkılıç, K. (2007). Türkçe öğretmen adaylarının okumaya ilişkin tutum ve görüşleri, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 225-241.

Yalınkılıç, K. ve Ülper, H. (2011) “İlköğretim 6-7-8. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlık düzeyleri”, Samsun Sempozyumunda sunuldu. [çevrimiçi] http://www.academia.edu/1346267/ilkogretim_6-8_sınıf_ogrencilerinin_okuma_aliskanlik_duzeyleri.

Yalman, M, Özkan, E. ve Kutluca, T. (2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıkları üzerine betimsel bir araştırma: Dicle Üniversitesi örneği, *Bilgi Dünyası*, 14(2), 291-305.

Yıldız, M. (2013). Okuma motivasyonu, akıcı okuma ve okuduğunu anlamının beşinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarındaki rolü. *Turkish Studies*, 8(4), 1461-1478.

Yılmaz, C. ve Okur, A. (2010). İlköğretim okullarındaki okuma etkinliklerinde göz ardı edilen bir konu: sözcük öğretimi, *TÜBAR-XXVII*, 753-773.

Reading Habits of Secondary School Students

Ercan Deniz

Ministry of National Education

ercanede@gmail.com.tr

ABSTRACT

It was purposed in this study to determine the study habits of middle school students. In this study based on the screening model, the general conditions of the students' study habits were identified, and the disparateness shown by the different genders were descriptively examined. The study was conducted during the 2014-2015 academic year in two randomly selected schools and the 382 students being educated in those schools. In order to collect the data, the "Personal Information Form" and the "Study Habits Survey" developed by the researcher were used. To analyze the data, the frequency analysis, the chi-squared test and the t-test were used.

According to the findings of the study, it has been determined that of the 382 students who participated in the study, 117 of them read 12-20, 100 of them 6-11, 58 of them 1-5, 86 of them 21 or more, and 21 of them did not read any books over the course of a year. It was determined that the students were most interested in adventurous and sentimental works and works in the form of a novel or story, whereas they were least interested in religious works and works written poetically and in essay-form. While half of the students were interested in technical magazines, it was determined that a quarter of students didn't read any magazine. It was observed that twenty-five percent of middle school students didn't read any newspaper, and of those that did they were interested in sports, politics, tabloids, crosswords and culture-art news, respectively. It was ascertained that the vast majority of the books that the students read were borrowed from their friends, twenty percent were bought; it was determined that they did not use school or public libraries much. On the topic of reading, families influenced the students the most and media the least. It was observed that the vast majority of students used intensiveness of their lessons and their lack of a reading habit as a reason for them not being able to read enough books. It was ascertained that generally middle school students use their free time by watching television, playing on the computer and surfing the internet.

Keywords: Reading, habit, reading habits, secondary school.

For students to gain the ability to read, developing knowledge and accumulation has been targeted through the application of reading rules, the understanding and analysis of the text that is read, the evaluation of the text that is read, the enrichment of vocabulary and the acquiring of the habit of reading. This is because language abilities can only be developed in this way. In order for the students to be able to follow periodic publications and understand, comprehend and reach a systematic frame of mind, besides them having the ability to read, their acquiring the habit of reading is important. The quick and easy way to come to a systematic thinking ability is by reading a lot and getting in the habit of reading. Nevertheless, in our country, despite the number of students

Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları,
2015, 3 (2), 46-64

Research in Reading & Writing Instruction,
2015, 3 (2), 46-64

graduating from educational institutions increasing, the number of individuals who have acquired the habit of reading is not at the desired level. Even though Turkey has a 90% rate of literacy, it has been observed that only 4.5% have a regular reading habit. In order for this to change, first of all, the students need to identify their reading habits. For this reason, this study's problem statement is the question, "What are the reading habits of middle school students?"

The way to attain this aim in reading is dependent on the them regularly, deliberately, systematically and continuously being together with books and turning this into a reading habit. The reading habit is the accumulation of activities such as the person sustaining the reading action consciously, willingly and regularly, the ability to gain knowledge from what they are reading, the ability to think freely and creatively, the ability to internalize what they have actively comprehended, the association with what they have read before, and the ability to analyze and synthesize.

In this day and age, technology has developed and spread very quickly, and so in order for the students to acquire the reading habit at the targeted level, they will need to be constantly followed up on. Therefore, at different times, the reading habits in various study groups and regions will need to be determined. The determination of the reading habits of the students in this region where reading comprehension is very low has been targeted in this study. The study done in this region and focused on middle school students is expected to contribute to the field.

Method

Research Model

The subject of the study is that it was attempted to be identified within its own terms and as it is, and during the data gathering stage, there was no guidance of the students within the sample. The descriptive survey model was used with the purpose of putting forth the situation as it is.

Participants

The population of the study is made up of middle school students who were educated in the central districts of the province of Diyarbakır during the 2014-2015 academic year. Because not all students would be able to participate in the study, two schools were chosen randomly and by the same method, students educated in those schools were chosen. Of the students that were part of the sample, 92 were in 5th, 100 in 6th, 108 in 7th, and 100 in 8th grade, and of the students 195 were female and 187 were male making a combined total of 382 people.

Data Gathering Techniques

The data in the studies were acquired by using the "Personal Information Form" and the "Reading Habit Sur-

vey" prepared by the researcher. While gender, grade, mother-father educational background and the level of family monthly income were found on the Personal Information Form, 22 classification and sequencing items were found on the "Reading Habit Survey" aimed at determining the students' reading habits.

Data Analysis

The data of the study were analyzed using the SPSS 17.0 packaged software. The data entered into SPSS were interpreted using frequency and percentage descriptive analysis methods, and then the independent sample was examined based on whether or not the reading habits of students depended on their gender by using the t-test and chi-squared test. The values that were acquired were presented in frequency and percentage tables, and the relevant test results were expressed in writing.

Findings

In the study that was done, it was determined that the students read novels and stories (87%) the most and poems (4.2%) and essays (1.8%) the least. The genres that the students were interested in did not statistically change based on gender. Along with this, the second finding of the study had to do with the topic of the books. In the study done, it was determined that middle school students preferred adventurous works (59.7%) the most and then romantic (19.9%), humor (6.3%), science fiction (5.8%), detective stories (4.5%), and at were least interested in religious (3.9%) works. Of the 382 students that participated in the study, it was determined that 117 of them (30.6%) read between 12-20 books. Other than this, it was observed that 77 of them (20.2%) read between 21-36 books, 100 of them (26.2%) read between 6-11, 58 of them (15.2%) read between 1-5, 9 of them (2.4%) read more than 36, and 21 of them (5.5%) did not read any books. According to the data, it was determined that the vast majority of middle school students procured books from their friends (59.7%), and then 19.9% of them bought them, 10.9% of them borrowed them from school or public libraries and 5.8% of them procured them as e-books.

It was determined that the vast majority of middle school students did not use the school (41.1%) or public (49.7%) libraries. With regards to their reading books, it was observed that they were most affected by their families (36%) and then their teachers (25%), friends (19.9%) and media (9.5%). Middle school students see their intensity of classes (42.4 %) as the greatest obstacle for them to read books. This is for various reasons. The most important of these are the considerable amount of lessons, the various subject teachers seeing their own lesson as the most important, all the subject teachers acting alone and giving a considerable amount of homework and written exams being spread out over a long time. With regards to students utilizing their free time, the results that the study found were like this: 37% of students use their free time watching television or

movies, 34% use it to play games on the computer or surf the internet, 21% use it to read books, 7% use it to hang out. Reading books was third (21%) on the list of how free time was utilized.

When the reading habits of following periodic publications were examined, it was determined that 52% of middle school students read scientific and technical journals, 10% read culture-literature, 7.3% read historical, 5% read religious, and 25.7% don't read any type of magazine. It was determined that 25% do not read the newspaper, 23% read the sports' section, 17% read about politics, 15% do crosswords, 12% read the tabloids, and 8% read articles about culture and art.

Conclusion and Discussion

In the study, it was determined that middle school students read novels and stories the most, and later on they prefer poems and essays. Along with the genres that students are interested in not changing based on gender, it has been determined that female students prefer novels, stories, poems, essays, and articles the most, respectively, and as for students, they prefer stories and novels and then later poems, articles and essays, respectively. Also, it was observed that while female students preferred novels more than male students, male students were more interested in stories than female students.

It was determined that middle school students preferred adventurous writings the most, and then they were interested in romantic, humor, science fiction, detective stories, and then religious works the least. When looking at the genres the students read from the perspective of their gender, it was determined that male students were more interested in adventurous writings than female students, and female students preferred romantic works more than male students. It was observed that 203 of the middle school students read a lot, 100 of them average, 58 of them not much, and 21 of them did not have any reading habit. Also, it was observed that the female students liked reading more than the male students, and they read more books. It was observed that the vast majority of the middle school students procured the books they read from their friends, and then they bought them, borrowed them from the school or public libraries, and 5.8% of them procured them as e-books. There was no meaningful, statistical difference between genders when it came to how the students acquired the books.

It was determined that the vast majority of the middle school students did not use the school or public libraries. When examining the study's frequency analysis, it was observed that female students used the school library less than the males. It was observed that the perception

of who reads books in the middle school students' environment were friends, father, teacher, mother, and sibling, respectively. Students see the greatest obstacle to reading books as the intensiveness of classes, the absence of a reading habit and not enough time.

It was observed that generally students spend their free time watching television or movies, playing games on the computer or surfing the internet, and it is only after doing these things that they make time to read books.

When examining the reading habits when it comes to following periodic publications, it was determined that a large section of middle school students read scientific and technical journals, and then culture-literature, history, and religious journals, respectively; it was determined that a quarter of them do not read any type of magazine. As for newspaper reading habits, it was determined that the most read was the sports page, and then politics, crosswords, tabloids, and culture-art, and a quarter of them did not read the newspaper at all.

Recommendations

First off, the reading of romantic and adventurous novels and stories may contribute to the the forming of reading habits in middle school students.

To begin with, school, town, provincial, regional, and country-wide competitions could be put together based on the 100 fundamental writings and similar books. Students should be given goals with regard to reading, and teachers need to follow up on the books they read. After being evaluated at specific intervals, students who have reached their goal should be honored. School and classroom bookcases need to be improved and enriched and borrowing books from the library needs to be made easier for students who do not have the opportunity to buy the books that they want to read. It has been observed that if students express that they cannot make time to read books because of the amount of classes, the actual problem is that they are unable to manage their time and work. Because of this, students being able to manage their work and time can contribute to them forming a reading habit.

The lack of interest in poems needs to be clarified, and deeper studies need to be done. In conclusion, this study is a descriptive study aimed at determining the reading habits of middle school students. Nevertheless, every topic title in this study needs to be researched more in depth. In particular, studies aimed at having writings in various genres such as poems and educational texts taught to middle school students can contribute to the field.